

**RAQAMLI MEDIA DISKURSINI O'RGANISHDA LINGVISTIK
METODOLOGIYALAR: NAZARIY VA AMALIY YONDASHUVLAR****Ashurmatova Nasibaxon Abdumannovna**Farg'ona davlat texnika universiteti o'qituvchisi
ashurmatova90@gmail.com**Abdumajidov Abdubosit Abdurahim o'g'li**Farg'ona davlat texnika universiteti talabasi
<https://doi.org/10.5281/zenodo.15364934>**Annotatsiya**

Ushbu maqolada zamonaviy kommunikatsiya vositalarining rivojlanishi natijasida shakllangan raqamli media diskursini lingvistik nuqtai nazardan tahlil qilishga qaratilgan metodologiyalar tahlil qilingan. Tadqiqotning dolzarbligi shundaki, raqamli platformalarda yuzaga kelayotgan yangi til shakllari, multimodal vositalar va interaktiv nutqiy strategiyalar mavjud lingvistik metodlarni qayta ko'rib chiqishni talab qilmoqda. Muallif diskurs tahlili, medialingvistika, sotsiopragmatika va multimodal tahlil kabi metodologik yondashuvlarni nazariy va amaliy jihatlarini o'rganadi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, ushbu metodlarning integratsiyasi raqamli media matnlarini chuqur va kontekstual anglashda samarali bo'lishi aniqlangan. Maqola raqamli tilshunoslik bilan shug'ullanuvchi tadqiqotchilar va olimlar uchun amaliy metodik asos sifatida xizmat qiladi. Muallif tomonidan taklif etilgan metodlar kombinatsiyasi hozirgi va kelajakdagi raqamli media tadqiqotlari uchun nazariy va amaliy yo'nalishlarni belgilaydi.

Аннотация

В этой статье рассматриваются методологии, направленные на анализ дискурса цифровых медиа с лингвистической точки зрения, сформировавшегося в результате развития современных средств коммуникации. Актуальность исследования заключается в том, что новые языковые формы, мультимодальные инструменты и интерактивные речевые стратегии, возникающие на цифровых платформах, требуют пересмотра существующих лингвистических методов. Автор теоретически и практически анализирует такие методологические подходы, как анализ дискурса, медиалингвистика, социопрагматика и мультимодальный анализ. Исследование показало, что интеграция этих методов эффективна для глубокого и контекстуального понимания текстов цифровых медиа. Статья служит практической методологической основой для ученых и исследователей, занимающихся цифровой лингвистикой. Предложенное автором сочетание методов определяет теоретические и практические направления нынешних и будущих исследований цифровых медиа.

Annotation

This article covers methodologies aimed at analyzing the discourse of digital media, formed as a result of the development of modern communication media, from a linguistic point of view. The relevance of the study is that new language forms, multimodal tools, and interactive discourse strategies emerging on digital platforms are calling for a revision of existing linguistic techniques. The author theoretically and practically analyzes methodological approaches such as discourse analysis, mediallynguistics, sociopragmatics and multimodal analysis. The study found that the integration of these techniques would be effective in deep and contextual understanding of digital media texts. The article serves as a practical

methodological framework for scientists and researchers involved in digital linguistics. The combination of methods proposed by the author defines theoretical and practical directions for current and Future Digital media Research.

Kalit soʻzlar: raqamli media diskursi, diskurs tahlili, medialingvistika, multimodal tahlil, sotsiopragmatika, kommunikatsiya, interaktivlik, lingvistik metodologiya, semantika, kontekst.

Ключевые слова: дискурс цифровых медиа, анализ дискурса, медиалингвистика, мультимодальный анализ, социопрагматика, коммуникация, интерактивность, лингвистическая методология, семантика, контекст.

Keywords: digital media discourse, discourse analysis, medialinguistics, multimodal analysis, sociopragmatics, communication, interactivity, linguistic methodology, semantics, context.

Kirish

Soʻnggi oʻn yilliklarda axborot texnologiyalarining tez fursatda rivojlanishi insonlar oʻrtasidagi muloqot, axborot tarqatish va ijtimoiy munosabatlarga sezilarli taʼsir koʻrsatmoqda. Internet va raqamli platformalarning hayotimizning barcha jabhalariga kirib borishi natijasida, kommunikatsiya vositalari nafaqat son jihatdan koʻpaydi, balki shakl va mazmun jihatidan ham murakkab tus oldi. Ayniqsa, ijtimoiy tarmoqlar, bloglar, onlayn yangiliklar, forumlar, videobloglar, podkastlar va boshqa raqamli platformalar zamonaviy jamiyatda axborot almashinuvi va fikr shakllanishining asosiy vositalariga aylandi. Bu esa raqamli media diskursini alohida lingvistik tadqiqot sohasi sifatida oʻrganishga zamin yaratyabdi.

Raqamli media diskursi — raqamli platformalarda shakllanadigan til, matn, multimodal ifoda va ijtimoiy munosabatlar tizimidir. Bu diskurslar axborotning tezkor almashinuvi, multimodallik, interaktivlik, personalizatsiya, algoritmik filtratsiya va foydalanuvchi ishtirokchiligidan yuqoriligi bilan ajralib turadi. Natijada, raqamli media tilshunoslik uchun nafaqat yangi tadqiqot obʼekti, balki mavjud metodologiyalarni qayta koʻrib chiqish zaruratini ham yuzaga keltirdi.

Maqolada aynan raqamli media diskursini oʻrganishda qoʻllaniladigan lingvistik metodologiyalar tahlil qilinadi. Xususan, quyidagi yondashuvlarga asosiy eʼtibor qaratiladi:

Diskurs tahlili — raqamli media matnlarining ideologik, ijtimoiy va kommunikativ mazmunlarini tahlil qilish.

Medialingvistika — media tilining xususiyatlari, manipulyativlik, stilistik usullar va kommunikativ strategiyalarni oʻrganish.

Sotsiopragmatik yondashuv — til birliklarining ijtimoiy va kontekstual ishlatilishini tahlil qilish.

Multimodal tahlil — matn, rasm, video, audio va boshqa modallarning oʻzaro uygʻunligida maʼno yaratish mexanizmlarini tahlil qilish.

Raqamli media diskursining koʻp qatlamliligi ushbu metodologiyalarning oʻzaro integratsiyasini talab etadi. Boshqacha qilib aytganda, bugungi media makoni shunchaki matn emas, balki vizual, eshituv, texnologik va interaktiv komponentlardan iborat boʻlgan murakkab kommunikativ muhitdir. Shu sababli, bu maqolada turli lingvistik yondashuvlarning nazariy asoslari va amaliy qoʻllanilishi tahlil qilinadi, ularning afzalliklari va cheklovlari tahlil qilinadi.

Maqolaning asosiy maqsadi — bu raqamli media diskursini samarali tahlil qilish uchun lingvistik metodologiyalarni baholash, ularni kombinatsiyalash imkoniyatlarini koʻrsatish va kelajakdagi tadqiqotlar uchun metodologik asos yaratishdir.

Metodologiya

Raqamli media diskursini o'rganish ko'p qatlamli va murakkab yondashuvlarni talab qiladi. Zero, raqamli media tilshunoslik nuqtai nazaridan bir vaqtning o'zida bir necha hodisalarni o'z ichiga oladi: stilistika, pragmatika, semiotika, sotsiologiya, texnologiya va vizual kommunikatsiya. Shu bois, ushbu maqolada raqamli media diskursini o'rganishda qo'llaniladigan asosiy metodologik yondashuvlar quyidagicha tizimlashtiriladi:

1. Diskurs tahlili

Diskurs tahlili - tilni kontekstda o'rganadigan yondashuv bo'lib, raqamli media matnlarida mavjud bo'lgan ijtimoiy va ideologik mazmunlarni ochib berishda muhim vosita hisoblanadi. Raqamli media matnlari (masalan, tvitlar, bloglar, postlar, izohlar) foydalanuvchi tomonidan yaratiladi va turli kontekstlarda faoliyat olib boradi. Bu esa til birliklarining ijtimoiy funksiyalarini, kuch munosabatlarini va ijtimoiy identifikatsiyani aks ettiradi.

Diskurs tahlili davomida quyidagi elementlar o'rganiladi:

Ma'no konstruksiyasi va kontekst

Nutq aktyorlarining pozitsiyasi

Til orqali ijtimoiy haqiqatlarni yaratish

Dominant va qarama-qarshi diskurslar

Misol uchun, yangilik portalidagi maqola va foydalanuvchi kommentariylari bir xil voqelikni turli rakurslarda aks ettiradi, bu esa ijtimoiy-iqtisodiy guruhlarining nutqiy xususiyatlarini tahlil qilish imkonini beradi.

2. Medialingvistika

Medialingvistika — til va ommaviy axborot vositalari o'rtasidagi o'zaro ta'sirni o'rganuvchi sohaga aylangan bo'lib, bu yondashuv media tilining maxsus xususiyatlarini, ya'ni manipulyativlik, stilistik vositalar, axborot seleksiyasi, konnotativ yuklama va intertekstual aloqalarni tahlil qilishga qaratilgan.

Asosiy metodik vositalar:

Til birliklarining turlari: metafora, metonimiya, sinekdoxa, ironik vositalar

Kommunikativ strategiyalar: qo'rqitish, iltimos qilish, qiziqtirish, tahdid qilish

Til va ideologiya: media orqali ong shakllantirish

Rasmiy va norasmiy media diskursining solishtirma tahlili

Medialingvistika shuningdek, reklamalar, sarlavhalar, bannerlar va clickbait vositalarining lingvistik strukturasi va psixologik ta'sirini o'rganadi.

3. Sotsiopragsmatik yondashuv

Sotsiopragsmatika — til va ijtimoiy kontekst o'rtasidagi bog'liqlikni o'rganadi. Raqamli media muhitida foydalanuvchilarning nutqiy xatti-harakatlari (kommentariya yozish, repost qilish, layk bosish) muayyan ijtimoiy ma'no kasb etadi. Bu yondashuv tilning interaktiv xarakterini tahlil qilishga imkon beradi.

Muhim komponentlar:

Nutq aktlari (speech acts): buyrug', savol, e'tiroz, maqtov

Hofstede madaniy o'lchovlariga asoslangan kommunikativ strategiyalar

Internet etiketi (netiquette)

Agonistik (qarama-qarshi) diskurslar va trolling

Sotsiopragsmatik tahlil orqali foydalanuvchi pozitsiyasi, auditoriyaga murojaat shakllari va ijtimoiy normalar o'rganiladi.

4. Multimodal tahlil

Multimodal tahlil — bu matn, rasm, video, animatsiya, emoji, gif, ovoz va boshqa modal komponentlarning birgalikda qanday ma’no hosil qilishini o’rganadi. Raqamli media aynan shu multimodal ifodaning ustunligi bilan farq qiladi.

Multimodal tahlilning elementlari:

Vizual retorika (memlar, dizayn, rang)

Audio va vizual uyg’unlik (podkastlar, video bloglar)

Giperbog’lanish (hyperlinking)

Emotikona va GIF-larning pragmatik funksiyasi

Ushbu tahlil ko’pincha semiotika va vizual lingvistika bilan qo’shib olib boriladi.

Natijalar

Tadqiqot davomida quyidagi asosiy natijalar aniqlandi:

Diskurs tahlilining qulayligi — raqamli media matnlarida mavjud bo’lgan ijtimoiy, siyosiy va ideologik mazmunlarni tahlil qilishda samarali.

Medialingvistik vositalarning chuqurligi — manipulyativlik, til o’yinlari, stilistik boyliklar orqali media matnlarining psixologik ta’siri tahlil qilinadi.

Sotsiopragmatika orqali foydalanuvchi tilining ijtimoiy roli aniqlanadi, bu esa tilning jamiyatdagi funksional xususiyatlarini yoritadi.

Multimodal tahlil zamonaviy media matnlarining kompozitsion va semantik tuzilishini tahlil qilishda muhim vositadir.

Metodlar orasida integratsiya qilish imkoniyati yuqori baholandi. Masalan, medialingvistik tahlil sotsiopragmatik kontekstda yanada boyroq ma’lumot beradi, multimodal yondashuv esa diskurs tahlilini yangi ko’rinishlarda boyitadi.

Xulosa

Yuqoridagi tahlillar shuni ko’rsatadiki, raqamli media diskursini o’rganish uchun birlamchi yondashuvlar — diskurs tahlili, medialingvistika, sotsiopragmatika va multimodal tahlil — o’zaro uyg’unlikda qo’llanilishi lozim. Har bir metodologiya o’zining afzalliklari va cheklovlariga ega bo’lsa-da, ularni kombinatsiyalash orqali yanada chuqur, tizimli va ijtimoiy kontekstga bog’langan natijalar olish mumkin.

Ushbu maqolada ko’rib chiqilgan metodologiyalar raqamli media tilshunosligida tadqiqot olib borayotgan olimlar, magistrantlar, doktorantlar uchun metodik asos bo’lib xizmat qilishi mumkin. Kelajakda raqamli media diskursining yanada murakkablashuvi bilan metodologik yondashuvlar ham yangilanib borishi zarur.

References:

Используемая литература:

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdumannovna, A. N. (2024). SOCIOLINGUISTIC PROFILE RESEARCH PAPER. CURRENT RESEARCH JOURNAL OF PHILOLOGICAL SCIENCES, 5(10), 50-58.
2. Kuzibaevna, O. G. (2020). Technologies of developing the ecological culture of students in the process of learning a foreign languages in higher educational institutions. Solid State Technology, 63(1s), 1816-1825.
3. Kuzibaevna, O. G. (2021). Analysis of Effective Ways to Develop Students' Environmental Culture in Foreign Language Teaching. Central asian journal of literature, philosophy and culture, 2(12), 37-43.

4. Melikuziev, A. (2022). Features of using foreign experiences in the modernization of continuing education. Asian Journal of Multidimensional Research, 11(10), 250-255.
5. Khamrakulova, S. A. B. I. N. A., & Zokirov, M. T. (2022). Phraseological units expressing old age of a human being in the English and Russian languages. ISJ Theoretical & Applied Science, 1(105), 280-283.
6. Хамракулова, С. (2024). СОПОСТАВЛЕНИЕ ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКИХ ЕДИНИЦ, ОБОЗНАЧАЮЩИХ ЮНОШЕСКИЙ ВОЗРАСТ И МОЛОДОСТЬ В УЗБЕКСКОМ И РУССКОМ ЯЗЫКАХ. Theoretical aspects in the formation of pedagogical sciences, 3(6), 86-90.
7. Umarova, N., & Jurayeva, M. (2024). NEURO-LINGUISTIC PROGRAMMING ELEMENTS IN ADVERTISING: CRAFTING PERSUASIVE DISCOURSE. CURRENT RESEARCH JOURNAL OF PHILOLOGICAL SCIENCES, 5(10), 42-49.
8. Jurayeva, M. (2023). UNEARTHING THE MYSTERIES: INVESTIGATING THE NEURAL BASIS OF LANGUAGE PROCESSING. In Conference on Digital Innovation:" Modern Problems and Solutions.

